

Z bolj natančnim branjem do boljših rezultatov na tekmovanju za bralno značko

Vida Pondelek, romanistka, Osnovna šola Žiri

Branje je zelo pomembno za razvoj, napredek in odraslo življenje otroka. Ker se v zadnjih letih bere vse bolj na hitro, me je zanimalo, ali lahko otroke navdušim za bolj natančno branje knjižic za špansko bralno značko in kakšni bodo rezultati takšnega branja.

Banalen izziv ali pač ne?

Na prvi pogled moj poskus naučiti učence bolj natančnega branja najbrž deluje banalno. Saj učitelji že leta tako pri slovenskem kot pri tujih jezikih počnemo isto. Učence poskušamo navdušiti, da bi čim več brali, da bi brali z veseljem, da bi jim na nek način vendarle dopovedali, da se pri branju naučijo veliko novega in da jih, poleg vsega, natančno in umirjeno branje pomirja in sprošča. Vsak pedagog ima seveda svoje poglede tako na izbiro bralnih vsebin kot tudi na načine motiviranja učencev za branje. Bistvenega pomena pa se mi kljub vsemu še vedno zdi opozoriti otroke na pomembnost branja. Kajti pri branju gre za veliko več kot le za izpolnjevanje šolskih zadolžitev.

Večino delovne obveznosti opravi v varstvu vozačev, kjer otroci delajo domačo nalogo in opravljajo ostale šolske obveznosti. Predvsem zadnja leta opažam pri aktivnostih, povezanih z branjem,

velik porast hitrih rešitev. Učenci se v veliki meri poslužujejo obnov, prepisujejo eden od drugega, občasno celo kakšen izmed otrok, ki je knjigo prebral, ostalim izčrpno poroča o vsebini prebranih del. Na tak način otroci v veliki večini primerov naloge, povezane s predhodnim branjem, precej elegantno opravijo, ne da bi dela sploh prebrali, kaj šele da bi se vanje poglobili. Pri angleški bralni znački pa se pogosto osredotočijo zgolj na vprašanja in naloge in besedil skoraj ne berejo, razen nekaterih bolj ambicioznih in motiviranih učencev. Preprosto preletijo knjižico, v njej poiščejo nastopajoče, s pomočjo sličic razberejo glavne zaplete in z vsem opravijo precej na hitro. Da jim pri takšnem načinu dela prav veliko znanja ne ostane, najbrž ni potrebno poudarjati.

Tudi učenci, ki obiskujejo izbirni predmet španščina, so mi v preteklih letih naloge po prebranih knjigah reševali po liniji najmanjšega odpora. Pa so kljub temu, tako kot ostali, precej dobro pisali preizkus za bralno značko. Kar najbrž nekaj maleda pove tudi o tekmovanju samem, ampak to je že druga zgodba. Rezultati so bili nekako predvidljivi, eden izmed okrog desetih učencev je po navadi dobil zlato priznanje, dva srebrno, ostali pa priznanje za sodelovanje. Zavedam se, da je pri španščini še malo težje zahtevati dodatno delo kot drugje, ker gre za izbirni predmet. Sem si pa vseeno od nekdaj želela otroke navdušiti, da bi brali malce bolj natančno. Mnenja sem namreč, da učenci s hitrimi načini branja zamujajo veliko in svojo nalogo vidim tudi v tem, da jih opolnomočim za delo s knjigami in besedili. Od nekdaj ne zamudim nobene priložnosti, da bi otrokom povedala, pokazala in dokazala, da branje je pomembno in da se ob natančnem branju lahko veliko naučimo.

Zakaj brati

V zadnjih letih je branje (pri tem mislim predvsem na branje knjig v fizični obliki) na precejšnji preizkušnji. Knjige imajo precej privlačnih tekmecev. Opazen je velik porast elektronskih naprav, z njimi se srečujemo praktično na vsakem koraku. Objavljenih je vse več študij in razprav o razlikah

med obema vrstama branja – branje nečesa v fizični obliki ali preko tablice, računalnika in predvsem telefona. Razlogov, zakaj naj bi čim več brali (in to natančno) in tudi čtiva v fizični obliki, je več, nekateri se mi zdijo še posebej pomembni.

Prvi je prav gotovo večanje sposobnosti **empatije**. Wolf (2020, 45-53) v knjigi *Bralec, vrni se domov: beroči možgani v digitalnem svetu* namreč ugotavlja, da nam poglobljeno branje knjig pomaga pri doživljanju občutkov drugih ljudi. Na ta način lahko začutimo perspektivo junakov. Naš pogled na svet in naši občutki so vedno na nek način omejeni in zaznamovani s tistim, kar smo doživeli in kako živimo. Po vsakem dodatnem branju smo bogatejši za izkušnje in občutja junakov, o katerih smo brali, kar nam pomaga širiti paleto naših lastnih občutij in razumeti druge ljudi pri stvareh, ki jih počnejo. Ko bolje razumemo druge ljudi in spoznamo njihove občutke, se ob tem počutimo manj sami. Lažje razumemo tudi zgodovinske dogodke, ki jih nismo doživeli, a se o njih lahko poučimo skozi doživljanje in razmišljanje junakov v zgodbah, ki ta obdobja opisujejo. Vse to nas dela bolj empatične in nam pomaga bolje razumeti druge ljudi. O tem v svojem delu *Berem, da se poberem* govori tudi Kovač (2020, 67-69). Tudi on je mnenja, da nam branje leposlovja pomaga pri razumevanju drugih ljudi. Gre za pravi trening empatije, kjer se

prestavimo v kožo junakov, ki so včasih radikalno drugačni od nas, s tem pa vzpostavljamo tudi distanco do lastnih nagnjenj, čustev in vrednot, jih preverjamo, postavljamo pod vprašaj in v drugem koraku spreminjamo ali utrjujemo. Podobno se dogaja pri filmu ali igrici, vendar pri knjigi traja dlje in gre bolj v globino. In ker si ob branju vedno sami ustvarimo podobe po svojih predstavah, so te tudi bolj globoke in ponotranjene od tistih, ki jih doživimo ob ogledu filma ali igranju igrice. Empatija in samoomejevanje, ki sta posledica zorenja ob branju, nam pri delu in v življenju pomagata pri sposobnosti prepričevanja in sodelovanju.

Drugi razlog za več natančnega branja vidim v globini in trdnosti **znanja**, ki ga pridobivamo, ter njegovi (ne)uporabi. Wolf (2020, 55-82) govori o problemih spremenjenega odnosa do znanja. Skozi vse, kar se naučimo in preberemo, se v nas ustvari edinstveno osebno znanje. V bistvu smo, kar znamo. To pa določa med drugim tudi naš način doživljanja sveta. Ljudje, ki se vse bolj zanašajo na zunanje strežnike znanja, od koder poljubno izbirajo iz ogromne in neobvladljive količine informacij tam zunaj, začnejo na svet gledati drugače. Nimajo več kritične distance do prebranega, odpoveduje tudi tako imenovana zdrava pamet, ki tistemu, kar že znamo in vidimo, dodaja kritično predelane nove vsebine.

S tem se povezuje tudi problem **globine branja**, ki je spet povezan z zmožnostjo uvida in kritične presoje prebranega. Velika količina površnega branja z množico motilcev, ki smo jim priča v aktualnosti, nas spreminja v površne bralce. Diagonalno branje, kot so ga poimenovali, vse bolj postaja standard. Kovač (2020, 40-41) ga imenuje *skimming* in prevaja preletavanje. Preletavanje je »odlična tehnika za naglo iskanje in odbiranje informacij – in bolj smo tega večji, bolj jo bomo odnesli v sodobnem svetu.« (41) Problem tega pojava se kaže v tem, da se nam prekopira v možgane in na ta način beremo večino stvari, ki nam pridejo pod roke. Prejete informacije tako predelujemo na hitro, tudi ko beremo knjigo ali časopis. Sčasoma se zaradi takega načina branja pojavi nesposobnost zaznavanja lepote pisane, predvsem daljše besede. Če se bo trend nadaljeval, ne bomo več sposobni ločiti pravih novic od lažnih, čemur smo na žalost v precejšnji meri priča že danes. Problem tovrstnega branja je tudi v tem, da izpodriva poglobljene načine branja, ki nam omogočajo učenje in kritično presojanje medijskih in populističnih manipulacij. V takem primeru branje ni več pripomoček za razumevanje sveta, ampak zgolj in predvsem ojačevalec naše omejenosti. Nadalje Kovač govori tudi o pomenu globo-

kega branja. Gre za način branja, ki upošteva vse naše dotedanje znanje in branje. Globoko branje širi in pogloblja besedišče in je eden od temeljev mišljenja in obenem njegova vadba (Kovač, 35).

Niti Kovač niti Wolf pa **ne zanikata pomembnosti sodobne tehnologije**. Tehnologija v vseh oblikah je danes postala nujno dejstvo in ima tudi precej dobrih plati. Kovač je celo mnenja, da je potrebno obe vrsti branja – hitro, povečini z elektronskih naprav, in globoko, največkrat iz knjige – dobro obvladati, saj se na tak način učimo misliti na dva različna načina, ki se lahko dopolnjujeta (63). Poleg tega naj bi bili otroci, ki odraščajo v beročem okolju, v življenju uspešnejši in bolj zadovoljni. Bolj so bralno pismeni, lažje in bolje se odločajo v življenjsko pomembnih situacijah, kot so volitve, nakupi in podobno.

Motivacija za delo in pričakovanja

Pri motiviranju za bolj natančno branje sem najprej naletela na manjši odpor, učencem je velikokrat vsako dodatno delo, oziroma sprememba običajnega načina dela, odveč. Zato sem deklam poskušala vse skupaj predstaviti kot prednost, redno snov smo imele namreč že precej dobro obdelano in tudi s prebranimi knjižicami se bomo veliko novega naučile. Zelo pomembno se mi je zdelo predhodno razložiti cilje in namen in na koncu opravljeno delo tudi ustrezno evalvirati. Natančno sem jim razložila svoje namene in jim povedala, zakaj to delamo. Bile so moje učenke drugo leto. Povedala sem jim, da se največ naučimo, ko stvari ponovimo večkrat, ko jih beremo in potem uporabimo v povedih ali besednih zvezah in da jim bo tak način prav prišel in pomagal tudi v srednjih šolah. Poudarila sem tudi pomen medsebojnega sodelovanja in povezovanja.

Predvidevala sem, da bodo rezultati našega skupnega dela naslednji: učenke bodo izboljšale branje in prebrano bolje razumele; naučile se bodo, kako se lotiti besedila v tujem jeziku; spoznale bodo, da je za vsako stvar potreben čas in da lahko veliko naredijo, če se umirijo; izkusile bodo, da obstaja povezava med branjem, delom in rezultatom pri preizkusu in nenazadnje bodo ugotovile, da lahko pri kakršnem koli delu bolje uspejo s pomočjo sodelovanja.

Predlanska izkušnja

Moje učenke izbirnega predmeta španščina so se v času dela na daljavo izkazale kot zelo samostojne in delovne, doma so naredile celo več od predvidenega. Bralni znački je predlani zaradi korone že grozila odpoved. Ko je vseeno padla odločitev, da se izvede, smo se ravno vrnili v šolo. Tako sem se zaradi pomanjkanja časa, običajnih problemov

z izposajo knjižic in zgoraj omenjenih razlogov odločila, da poskusim z delom v šoli. Dekleta sem razdelila v dve skupini. Vsaka skupina je brala eno od knjig na seznamu, imeli smo po dva izvoda vsakega naslova. Pripravila sem jim delovni list z vajami za preverjanje razumevanja prebranega. Brale so vsaka po eno stran v knjigi, ostale so poslušale; tako so se izmenjavale do konca knjige. Po vsaki prebrani strani so tiste, ki trenutno niso brale, razvozlavale pomen prebranega. Na voljo so imele slovarček z novimi besedami, predvsem težjimi besednimi zvezami, ki sem ga pripravila vnaprej, pogledale pa smo si tudi, kako iskati besede v različnih vrstah slovarjev, na računalniku in v knjižni obliki. Ko so delale, sem hodila od ene do druge skupine in jim pomagala pri izgovoru, pravilnem branju in pomenu nekaterih besed in težjih besednih zvez. Kljub rahlemu začetnemu nasprotovanju so se deklice zelo izkazale, pridno so delale in se ob delu prav kmalu tudi zabavale. Še vedno pa so našle lažjo pot. Zelo hitro so namreč prepoznale, kaj je pomembno v besedilu in so kar sproti, že ko so brale, vpisovale odgovore.

Ko smo frontalno ponovile, so se zelo dobro odrezale in tudi samo polo za bralno značko so precej dobro izpolnile. Bolje kot prejšnja leta.

Način dela lani

V lanskem šolskem letu sem zadevo še malce spremenila in dodelala. Učenke sem ponovno razdelila v dve skupini, ravno tako je imela vsaka skupina dva izvoda iste knjige, in ko je bila prva knjiga v obeh obdelana, smo menjale. Najprej smo samo brale, podobno kot prejšnje leto, vendar brez delovnih listov. Pri prvem branju smo se skoncentrirale samo na ugotavljanje pomena. Pri delu smo uporabljale različne slovarje (elektronske in knjižne verzije), težje besedne zveze sem zanje poiskala že prej oziroma jim jih pojasnila med delom. Ob branju so morale zapisati ključne besede in vse, kar jim je omogočalo razumevanje. Nato je vsaka dobila svoj delovni list, na katerem so imele z različnimi barvami označena vprašanja. Ob naslednjem, drugem branju je vsaka sama poiskala odgovore samo na svoja vprašanja, za katera je bila v skupini zadolžena edina in so bila

označena z določeno, njeno barvo. Ko so dekleta poiskala zahtevano, so imela nalogo to svoje novo znanje deliti z drugimi. Tako so s skupnimi močmi izpolnile cel list in odgovorile na vsa postavljena vprašanja. Nato smo frontalno ponovile in v zvezke zapisale bistveno dogajanje po vrstnem redu, avtorja, nastopajoče, najpomembnejše in za nas najbolj uporabne besede, izbrale smo jih približno dvajset. Na koncu si je morala vsaka iz nabora novih besed izbrati dve in ju predstaviti s pantomimo, ostale smo ugibale. Vsaka si je tudi izbrala pet besed, jih uporabila v stavku ter jih po želji ilustrirala.

Zaključek

Ob načinu dela, ki smo ga uporabile v lanskem šolskem letu, so deklice lahko same občutile razliko od dela predlani. Vse so dobile srebrno oziroma zlato priznanje za špansko bralno značko. Skupaj smo naše delo tudi pregledale, evalvirale in ugotovile tako prednosti kot slabosti.

Med prednostmi, ki jih tak, bolj natančen način branja prinaša, smo skupaj našle naslednje: učenke so pridobile več znanja in njihovo znanje je bilo trdnjše in trajnejše, kar sem do konca šolskega leta še nekajkrat preverila; pri delu smo se zabavale in se povezale med sabo; razvijale so se solidarnost, odgovornost in samozavest (najbolj zanimivo se mi je zdelo, ko je ena od deklic eno uro manjkala in so si kar same razdelile njeno delo, da bo, kot so rekle, »hitreje opravljeno in njej ne bo treba tega početi doma«, ko pa se je vrnila, so ji same natančno razložile novoosvojeno znanje); naučile so se uporabljati različne slovarje; učile so se bolj natančnega branja.

Tak način ima tudi dve slabosti: porabile smo nekaj časa, namenjenega pouku. Kljub temu se mi zdi, da je bilo to vredno narediti, saj so dekleta prevrednotila dotedanje načine dela na področju bralne značke. Naučile so se tudi veliko novih besed in besednih zvez, kar je tudi namen vsakršnega branja. Določeno slabost vidim tudi v tem, da je ta način dela bolj primeren za manjše skupine, ki jih je v ta namen lažje organizirati.

Pri vsakem (novem) načinu dela se mi zdi pomembno predvsem paziti na to, da učence pred začetkom dela ustrezno motiviramo, da po opravljenem delu skupaj z njimi opravimo evalvacijo in da pripravimo čim bolj različne naloge in se poslužujemo raznovrstnih metod za popestritev dela (pantomima, slikovni slovar, razne igrice itd.).

Dobro opravljeno delo, novo znanje in naša povezanost, ki smo jo ob sodelovanju dosegle, so nas vse navdale z zadovoljstvom in nas motivirale za nadaljnje podvige. Trditev v naslovu torej po predvidevanjih drži. Ugotovile smo, da bolj natančno branje vodi do boljših rezultatov pri bralni znački. Če nove besede še nekajkrat ponovimo in uporabimo v stavkih, se to znanje tudi dlje ohrani, določen del za vedno, kar se mi zdi odlična popotnica za dekleta pri njihovem nadaljnjem delu v srednji šoli.

Literatura

- Kovač, M. (2020): *Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
 Núñez, A. (2020): *La viñeta indiscreta*. Madrid: Anaya ELE.
 Núñez, A., Díaz A., Can, M. (2018): *¡Maldito ingenioso!* Madrid: Anaya.
 Pečjak, S., Gradišar A. (2012): *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
 Wolf, M. (2020): *Bralec, vrni se domov: beroči možgani v digitalnem svetu*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

MUZEJ NARODNE OSVOBODITVE MARIBOR

ULICA HEROJA TOMŠIČA 5, MARIBOR

Kontakti: 02 235 26 00, 02 235 26 05, 040 780 052

E mail: osebje@mnom.si; silva.volf@mnom.si

Zbiramo, dokumentiramo, interpretiramo in raziskujemo ter predstavljamo zanimivosti iz naše preteklosti. V Muzeju narodne osvoboditve Maribor se trudimo, da s stalno in številnimi občasnimi razstavami zbrano gradivo za obdobje 20. in 21. stoletja čim bolj približamo obiskovalcem.

Paradni konj Muzeja narodne osvoboditve Maribor so pedagoški programi, ki jih pripravljamo in izvajamo za predšolske in šolske otroke ter dijake in študente.

Ponujamo vam zanimive ter poučne in zabavne delavnice, učne ure, vodstva, programe priprav za maturo, tematska vodstva po mestu, kvize, zborovanja mladih zgodovinarjev in program preživimo noč v muzeju.

Več o nas najdete na: www.mnom.si

Veseli bomo vašega obiska!